

MIOHOS MÁRTA*

Élethivatásuk a betegápolás.

A Márta Ápolónő Egyesület (1926–1948)

A történelem folyamán a nők mindig központi szerepet játszottak az egészségügyi gondoskodásban. Bár különbözött szociális háttérük és iskolázottságuk, egyaránt részt vállaltak a gyermekek, anyák, szegények, a hátrányos testi és szellemi adottságúak, a betegek gondozásában, befogadó otthonok létesítésében, háborúk, járványok idején az ápolásban.

Az élenken, virágzóan induló XX. század nagyobb teret engedett a szabad önkifejezésnek és tudásnak, a nők számára is megnyílt a lehetőség a tanulásra, így az orvosi, egészségügyi képzésben, a kutatásban való részvételre is. A választható és gyakorolható hivatás önállóságuk, függetlenségük kulcsa lett.

Az egészségügyi intézmények fejlődésében játszott szerepük meghatározható kórházi működésük ismeretében. A gyógyítás nem korlátozódik az orvos tevékenységére, nem csak a betegséget, hanem a beteg embert a maga élettani egységében kell meggyógyítani, ezért a betegápolók felkészültsége, rátermettsége, önfeláldozó szolgálatkészsége döntő fontosságú. Az orvos megindítja és irányítja, nyomon követi, ellenőrzi a gyógyítási folyamatot; a szakképzett, s erkölcsileg alkalmas ápolószemélyzet a test és a lélek „talpra állítását” éjjel-nappali gondoskodással, hivatástudattal kell, hogy végezze. A két feladatkör egymásra utalt.

A betegek jelentős részét, az orvostudomány mindenkori szintjének megfelelően csak kórházban lehet ellátni, ahol a diagnosztikai és terápiás tevékenység is elvégezhető. A különböző ápolási szintek – intenzív, aktív és rehabilitációs osztályok – munkáját csak jól képzett ápolókkal lehet eredményesen teljesíteni. Az eszmét először **Henry Dunant**, a nemzetközi vöröskeresztes mozgalom kezdeményezője karolta fel, de **Florence Nightingale** is oklevelet adó képzést szervezett.

Magyarországon az 1880-ban létrehozott Országos Segélyező Nőegylet a nemzetközi vöröskeresztes szempontokat figyelembe véve kezdte meg a nővérképzést. A tantervek kidolgozására **Korányi Frigyes** (1827–1913) egyetemi tanárt kérték fel. Ez ügyben levelezett a híres bécsi sebész, **Theodor Billroth**-tal, aki ápolónőképzőt is irányított. Magyarra fordították Ápolástan c. könyvét, amely már az 1881-ben megalakult, s a Nőegylettel egyesült Magyar Vöröskereszt kiadványaként jelent meg.

A tananyag összeállításában és a szakmai tanácsadásban a magyar orvosi kar kiemelkedő képviselői működtek közre: **Lumniczer Sándor**, **Ivánka Imre**, **Elischer Gyula**, **Farkas László**, **Fleischhacker Viktor**, **Janny Gyula**.

* Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár, 1013 Budapest, Apród utca 1–3.

Az Erzsébet Vöröskeresztes Kórház 1885-ben épült fel, melynek kebelében létrehozták a Betegápolónői Intézetet mint oktató és módszertani központot.

A kórházak számának növekedése miatt is szükségessé vált, hogy minél több jól felkészített nővér álljon szolgálatba, hiszen létszámhiány miatt már a szerzetesnővérek sem bírták ellátni a megnövekedett feladatokat. Késlekedtünk ezen a területen az európai államokhoz, így Németországhoz, Franciaországhoz, Angliához képest, ahol az ápolóképzés az állam által a költségvetésből támogatott egészségügyi szakoktatás része volt.

Babarczy Schwartz Ottó kezdeményezésére 1906-ban megalakult a Betegápolók Országos Egyesülete, mely az állami és magánkórházak ápolóinak szervezett európai színvonalú képzést. 1913-ban **Dollinger Gyula** egyetemi tanár vezetésével alakult szakbizottság, mely már a szakosodást: ápolónő, védőnő, egészségügyi gondozónő stb. is fontosnak tartotta. Védőnőket képezett az 1915-ben megalakult Országos Stefánia Szövetség. A Debreceni Egyetem Orvosi Kara mellett működő Ápoló- és Védőnőképző Intézet állami oklevelet adott, újraindult a Magyar Vöröskereszt tanfolyama 1922-ben, s a Diakonissza Ápolónőképző Intézet szintén kétéves képzést folytatott. 18 hónapos tanfolyamon oktatott a Pesti Izraelita Nőegylet Etelka Ápolónőotthona.

Az ún. Heim-nővérek a Fehér Kereszt Kórház 2 éves szakosított csecsemő- és gyermekápolói tanfolyamát végezték el.

A sokféle képzést igyekezett egységesíteni az 1927-ben, **Johan Béla** vezetésével megalakult Országos Közegészségügyi Intézet, és létrehozta az Állami Ápoló- és Védőnőképző Intézetet, s annak az európai színvonalhoz igazodó követelményrendszerét és elfogadott tantervét kötelezővé tette valamennyi ápolónőképzéssel foglalkozó intézmény számára.

A társadalmi szükségletet és az egészségügyi környezet fogadókészségét ismerte fel **Trugly Margit** (1891–1980), amikor 1924 őszén felkereste a Rókus Kórházban **dr. Wenhardt János** professzort, aki a kórházak központi igazgatója volt. Előadta szándékát egy szakszerűen képzett, elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkező civil betegápoló egyesület létrehozására. Gondoskodni kívánt az ápolók munkaterületéről, lakásáról, ellátásáról, testvéries közösségi életéről.

A professzor személyében igaz támogatóra talált.

Mi indította elhatározására Trugly Margitot? Ismerkedjünk meg személyével.

1891-ben született Szombathelyen, többgyermekes értelmiségi családban. Iskolai tanulmányait a gráci Sacre-Coeur-ben végezte, majd Budapestre került a Katolikus Sajtó Vállalathoz a propaganda bizottság főtitkáraként. A Magyar Kultúra folyóiratnál angol, francia, német nyelvtudását kamatoztatva fordítóként dolgozott. 1923 őszén megbetegedett, s több hónapos kórházi ápolásra kényszerült. Ez idő alatt szerzett keserű tapasztalatai, segíteni- és tenniakarása, önállóságra törekvése ösztönözte életcélja megfogalmazására s tervének kivitelezésére. 33 éves volt ekkor.

Wenhardt professzor már tett kísérletet arra, hogy az orvosi tevékenységen kívüli betegápolásra megfelelő személyzetet képezzen, de jelentkezők híján ez nem sikerült. Meghatározó élményként élt benne egyik mesterének, **Wilhelm Ziemssen**-nek (1829–1902) a tanítása. Őt az orvostudomány, a belgyógyászat úttörőjeként tartották számon. Münchenben az I. sz. Belklinikát vezette, és egy közkórházat igazgatott, szenvedéllyel kutatott és tanított. Wenhardt professzort idézem: „*Megható volt látni, mily szívhez szóló szavakkal vigasztalta a nagy hallgatóságtól megrémült beteget. Nem volt ott senki, aki szemrehányást ne tett volna magának mikor látta, hogy egy Ziemssen mily gyöngéden bánik a szegény beteggel. Maga a megjelenése és néhány szava elég volt, hogy a beteg félig gyógyultnak érezze magát. A modora előkelő, nyugodt, bizalmat keltő volt.*” Betegeit, hallgatóit egyaránt meg tudta nyerni. „*A betegápolás ideáljához még közelebb akart jutni. Gondoskodott egy – Reconvalescentenheim-ről – a lábadozó betegek számára és a tüdővész betegek részére. Ziemssen fáradozása folytán München mellett Krailling-Planeggben és Harlachingban két szanatórium van.*” (A Budapesti Kir. Orvosegyesület is tagjává választotta Ziemssent.)

Tehát az egy közös akaratot kialakítani tudó két ember, dr. Wenhardt János és Trugly Margit összefogott. A professzor 20 fő esetén anyagi támogatást, orvosi felügyelettel folyó képzést és alkalmazást ígért. A szervezés munkáját Trugly Margit végezte, vonzóvá kellett tennie az ápolónő hivatást, hogy kellő számú jelentkező legyen. Pozsonyból, Zalaegerszegről, Szentestől s más vidé-

ki városból jelentkeztek, akiknek pesti lakást, a közös összejövetelekre alkalmas helyszínt kellett találnia. Áldozatos munkáját siker koronázta.

1926. augusztus 31-én, belügyminiszteri jóváhagyással (140.921/1919. sz.) megalakult a Márta Betegápoló Egyesület. Az elnöki tisztséget **Samassa Adolfné**, egy államtitkár felesége, az egyházi lelki gondozást **P. Bangha Béla** jezsuita rendi házfőnök vállalta. A közgyűlés Trugly Margitot ügyvezető elnökké, s egyben mint alapítót az egyesület főnökasszonyává választotta.

A civil alakulat tagjai, a Márta-testvérek a betegápolást, elsősorban a kórházi tevékenységet élethivatásuknak választották azzal a céllal, hogy a kor igényeinek megfelelő képzettséget szerezzenek, s – főleg az intelligens középosztálybeli leányok – egész életüket kitöltő kenyérkereseti pályára kerülhessenek. Munkájukat a karitás szellemében akarták gyakorolni, s abban a biztos tudatban élhettek, hogy betegség, munkaképtelenség esetén is számíthatnak a Márta testvércsalád szerető gondoskodására.

Feltételezhetnénk, hogy névadójuk a bibliai Márta, aki a vendég Jézus körül serénykedik, míg testvére, Mária, Jézus lábainál ülve hallgatja annak tanításait. A testvérpár a kétféle keresztény élet példája lett, Mária a *vita contemplativa*: a szemlélődő életé, s Márta a *vita activa*: a cselekvő életé. Szóbeli közlések alapján azonban tudjuk, hogy Trugly Margit, testvére igen fiatalon elhunyt Márta nevű kislányának állított emléket az elnevezéssel.

A Márta Betegápolótestvérek Szövetsége azoknak az okleveles ápolónőknek a tömörülése, akik a célkitűzéseket elfogadták, legalább 4 középiskolai végzettséggel rendelkeztek, 24. életévüket betöltötték, de 40 évnél nem idősebbek (ez később 18, ill. 36 évre módosult) hajadonok, özvegyek, vagy törvényesen elváltak, tehát nincs családellátó asszonyi gondjuk. A Márta Ápoló Egyesület keretei között a megkívánt próbaidőt sikeresen kiállották, amennyiben a képzést a „Mártában” nyerték, még legalább 2 évet, ha már oklevéllel léptek a „Mártába”, legalább 3 évet. A felvételi kérelmet a testvértanács kétharmados döntéssel bírálta el.

Javadalmazásukat a Székesfőváros közkórházaiban szokásos ápolónői fizetések szerint határozzák meg, az OTI-nál betegség és rokkantság esetére biztosítják őket, kórházi ápolásuk szükségessége esetén meghatározott készpénz-javadalmazást is kapnak. Az a testvér, aki legalább 10 évet töltött mint tag a Márta Betegápoló Szövetség kötelékében, ellátásban részesülhet a Márta valamelyik otthonában. Ha az alkalmazó kórház nyugdíjat biztosít számára, akkor választhat.

A felvett tag az alkalmazó egészségügyi intézet, vagy a házi betegápolás kapcsán folyósított illetményét az Egyesületnek adja, amely abból teljesíti a testvérekkel szemben fennálló fizetési kötelezettségeit. A betegápolói tevékenységért sem betegtől, sem annak hozzátartozójától, sem orvostól adományt, juttatást, vagy ajándékot saját céljaira nem fogad el, azt beszolgáltatja a testvérközösség céljaira. Az Egyesület tagjainak tiltja a „borravaló” elfogadását azért, hogy védje az ápolónői munka hivatásjellegét. Szegény betegtől még közös célra sem fogadhat el az ápoló semmit, a tehetős betegek adományából a testvérközösség minden tagja egyenlően részesül egyrészt javadalmazás, másrészt ellátás formájában.

A Főnökasszony felel azért, hogy az ápolók hajlamaiknak leginkább megfelelő munkakörben dolgozzanak, fejlődjenek, s hogy anyagilag megerősödjenek. Gondoskodik arról, hogy a hivatás szelleme fennmaradjon. Legyen a nővér jó és kedves minden beteghez, rangra, vagyoni helyzetre, korra, nemre s a betegség természetére való tekintet nélkül, s bármily fáradságos, tegyen meg mindent testi és lelki szenvedése enyhítéséért a SZERETET jegyében. A nővérek mottója Szent Pál apostol szava: „A törvény teljessége a szeretet”. A házfőnökök és a testvértanács, valamint a főtestvérek, így az oktató testvér, az újoncmester, a házgondnok, a pénztáros stb. segítik a nővérek munkáját.

A szolgálat megkezdésekor minderről hűségesküt tettek.

Voltak beltagok, akik, bár kilépésük mindenkor lehetséges, hivatásukat állandónak tekintik. A Márta munka egyenruháján kívül viselik a szervezet ugyancsak kékkeresztes utcai egyenruháját is. Kórházi, s egyéb betegápolói szolgálatra hivatottak, de vállalkoznak irodai, háztartási vagy egyéb munkára is a szervezet érdekében, s tisztségeket tölthetnek be a testvérközösségben.

A kültagok azonos szellemben dolgoznak, de hivatásukat nem tekintik feltétlenül véglegesnek, vagy lelkeségükben nem érik el a beltagoktól megkívánt mértéket. Ők az utcai egyenruhát nem viselhetik. A feltételek teljesítése esetén beltaggá válhatnak.

Jelvényük: a beltagoké búzavirág színű, egyenlőszárú kék kereszt, a sárga fém körkeretben M.B.Sz. monogrammal. A kültagok az M.Á.E. ovális köriratos jelvényét viselik.

Öltözetük: a munkaterületükön és az otthonban világoskék vászonruha fehér gallérral, kéze-lővel, fehér angol szabású kötény, a homlokon pártá, középen kék kereszttel, hátul masnira kötve. Barna, vagy fehér gumitalpú cipőt viseltek.

Az utcai egyenöltözet: sötétkék ruha az ujján kék kereszttel, pelerin, azaz $\frac{3}{4}$ -es körgallér, sapka, kalap, ünnepélyes alkalmakkor fátyol.

1927. január 10-én kezdték meg működésüket a nővérek a Szent Rókus Kórházban.

Orvosvezetőjük a kiváló Wenhard professzor volt, aki 1927 októberében lemondott igazgató-ságáról és a II. sz. Belgyógyászati osztályt tartotta meg főorvosi minőségben. Később azonban vállalta a Márták oktatásának irányítását. Az első csoport 1929 januárjában vizsgázott, a szakmi-nisztérium, a székesfőváros képviselője, a Rókus Kórház igazgatója és a tanárok előtt. A számadás kiválóan sikerült. Az új igazgató, **dr. Borszéky Károly** kezdeti fenntartásai után az eddig apácák mellett dolgozó Mártáknak adta az ő osztályán, a II. sz. Sebészeti osztályon lévő két 25–30 ágyas kórtermét, műtőjével, ambulanciájával együtt. A főváros megemelte eddigi anyagi támogatásának összegét. A végső szervezeti hovatartozás ill. önállóság elérésére Trugly Margit tervet dolgozott ki. Ragaszkodott ahhoz, hogy ne az alkalmazó: a főváros, a kórház - rendelkezék a nővérei felett, hanem a Márta szervezet. Mielőtt kérvényezte volna elképzelését, külföldi tapasztalatcserére in-dult. Münchenben meglátogatta a nimphenburgi Drittordens-Schwestereket, a Veronika Vereint, Bécsben a Rudolphinerhaust. Azt tapasztalta, hogy a nővérek egyesületükkel maradtak függő vi-szonyban, s az alkalmazó kórház az egyesülettel kötött megállapodást. Sikerral járt, s már a máso-dik csoport is megkezdte kétéves tanulmányait.

Anyagi okok miatt 1931/32-ben közel álltak a megszüntetéshez, de a kórház kiállt mellettük, s bár a főváros vezetése csökkentette az anyagi támogatást, életben tudtak maradni. Erős hitű, optimista, önmagához és környezetéhez is szigorú, tiszteletet ébresztő Főnökasszonyuk megmen-tette az egyesületet.

Saját költségükön akartak iskolát indítani, ehhez a megfelelő anyagiakat, helyszínt meg kel-lett teremteni. A kórházban dolgozók kaptak egy könyvecskét, az adományozó beteg ebbe beírta nevét s a felajánlott összeget, ők pedig befizették az egyesület pénztárába. Hirdetéseket adtak fel, hogy házi ápolást vállalnak, ez jól jövedelmezett. A szép számú jelentkező ápolójelölt a 12 hóna-pos próbaidő alatt havi 30 pengőt fizetett az ellátásért, egyszeri 40 pengőt iskolai költségekre. A tanulás időszakára ingyenes helyeket is el lehetett nyerni, ezek a személyek a varrodában, vagy más házi munkában segédkeztek.

Borszéky Károly igazgató váratlan halála után rövid ideig **dr. Ritoók Zsigmond** támogatását élvezték, majd **dr. Wolff Károly** igazgatót kellett meggyőzniük hivatástudattal teli munkájukkal.

A 10. évfordulót a Sopianum leánygimnázium dísztermében tartották a rendfőnök, dr. Johan Béla államtitkár, **gr. Apponyi Albertné**, **dr. Czeida-Pommersheim Ferenc** és **dr. Mészáros Károly** sebészfőorvos, miniszteri tanácsosok jelenlétében. A fővédnök, Anna kir. hercegasszony tíz év tör-ténetéről, Trugly Margit Főnökasszony a szervezet küzdelmes éveiről, nehézségeiről számolt be. Mészáros professzor statisztikai adatokkal bizonyította, hogy 10 év alatt a Nemzetközi Ápolónői Tanácsnál is elfogadott, elsőrangú képzésű 140 nővért adtak az egészségügynek.

Már nem csak a Rókus Kórházban dolgoztak, 1936-tól a Bakáts téren lévő szülőotthon helyén megnyílt Eötvös Lóránd Rádium és Röntgen Intézetben 27 Márta látta el a 79 közös kórtermi és 21 külön-szobai ágyat, a műtőt és az ambulanciát. A kórház sebészkonziliáriusa az Angliában szerzett rákkutatói felkészültségű **Schmidt Lajos** professzor volt, a röntgenfőorvos a svédországi tapasztatokkal rendelkező **Czunft Vilmos** egyetemi magántanár.

A Hajnis klinika két kórtermében is a csecsemőápolást tanuló Márták teljesítettek szolgálatot. Két testvér, aki az újoncképzésben oktatott, egyhónapos tapasztalatszerzésre utazott egy bécsi kli-nikára.

Szálláshelyük, otthonuk többször változott, bérelt lakásokban teremtettek közös otthont. Elő-ször a Röck Szilárd utcában, majd a József körúton. Később, 1927-ben a kórházhoz közel, a Sándor

utca 36.sz. házban emeletráépítés kezdődött, itt 6 új, 42 személyt befogadó lakást foglaltak el kölcsön pénzből.

Az önálló székház megteremtésére a 30-as évek idején nyílt lehetőség. A takarékos gazdálkodás, a szorgalom, az adományok és a felvett kölcsön lehetővé tette a VIII. ker. Esterházy u. 44. szám alatt lévő Pálffy palota megvételét. A palota egy részében a Népleányok laktak, de világos, szép, tágas épület volt, udvarral, kerttel, közös otthon számára ideális. A szükséges felújítás és átépítés után már az 1937. évi karácsonyukat itt ünnepelhatték. Vásárral egybekötött műsoros délutánokat rendeztek, hímzett terítőket, díszdobozokat, egyéb ajándéktárgyakat készítettek, hogy bevételeiket növeljék. Szent István király halálának 900. évfordulóján, 1938-ban Budapesten tartották a 34. Nemzetközi Eucharisztikus Világkongresszust. Ennek emlékére a székházban oltárt emelhettek, bíborosok és más világi és egyházi személyeknek adtak szállást és ellátást, mely az erkölcsi elismerésen túl bevételt is jelentett. A székház a családiasság kifejezője lett.

A kékkeresztes nővérek székházavató közgyűlését 1938. december 9-én tartották a Fővédnök Anna kir. hercegasszony, P. Bangha Béla egyházi elnök és az alapító Főnökasszony elnökletével. Johan Béla dr., belügyminisztériumi államtitkár beszédében méltatta az egyesület jelentőségét a magyar közegészségügy szempontjából és a kormányzat legteljesebb elismerését tolmácsolta. Elragadtatott szavakkal kalauzol végig az új székházon dr. Mészáros Károly sebész főorvos, a Szent. Lukács Egyesület alelnöke:

Jóleső érzéssel tekint a hatalmas ívű palotabejáratra, a karcsú oszlopokkal ékes, lendületes lépcsőcsarnokra, a díszterem finom művű plasztikáira, a kápolna sugárzó színeire, a meleg hangulatú ebédlő boltozatára, a márvány kandallókra, csempeborításokra, a vidám lakószobákra és iskolateremre, a játék- és munkaszobákra, s az elmélyülésre hívogató olvasóteremre. „*Valóban nemes díszű kultúrkörnyezet, szívjóságot és otthonmeleget sugárzó hajlék, amely a 160 kékkeresztes nővért várja az áldozatos munkában eltöltött nappal vagy a virrasztott éjjel után. Őszintén örülhet az az orvos, aki e ház lakói közül válogathatja munkatársait a beteg emberéletert folytatott küzdelmében.*”

A világon már 16 országban működő mintát alapul véve, 1931-ben nálunk is megalakult a Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesülete. Működésük 6. évében összejöveteleik, közös szentmiséik helyszínéül a Márta Otthont választották. Munkásságuk amúgy is sok rokon vonást mutatott a nővérek tevékenységével.

A II. világháború kitörésének időszakában is tervezett Trugly Margit. Egy saját szanatórium, vagy magánkórház korszerű működtetésére gondolt. Támogatói között volt az elhunyt P. Bangha Béla utódja, **dr. Beresztóczy Miklós** pp. kamarás, min. tanácsos, valamint a minisztériumok, pénzügyintézetek.

A Kútvölgyi út 4.sz. telkén új kórház alapkövét rakták le, amely a Trefort utcai OTBA rendelő testvérintézményének készült az állami alkalmazottak számára. A Főnökasszony, saját szavai szerint a szép környezetben épülő, korszerű felszereltséggel ellátott intézménybe beleszeretett, s bár megoldhatatlannak tűnt, 1942-ben **Gerlóczy** igazgató úrral aláírta a szerződést, hogy az ápolói feladatok ellátására 64 Márta nővért biztosít. A nővérek lelkesen tanultak, készültek az új feladatra, de a háborús események miatt az építkezés elhúzódott.

Elsötétítések, légiveszély, a Rókus Kórház alagsorában szükségóvóhelyek.

A Főnökasszony 1943 júniusában súlyos villamosbalesetet szenvedett, az időközben megnyílt OTBÁ-ban dolgozó testvéreket csak 1944 nyarán látogathatta meg.

Ismét tervezett, a népjóléti miniszterhez, a Belügyminisztériumba küldött beadványa eredményeként önálló iskolát alapítottak Márta Betegápoló Egyesület Ápolónőképző Iskolája néven.

1944 karácsonyát besötétített ablakok között ünnepelték meg a háborús körülmények ellenére is hazatérő testvérek. A Főnökasszony karácsonyi ajándékként bejelentette, hogy az utolsó részletet is kifizette a székházra. Egy hónap múlva bombatalálat érte a házat, s egyik felét földig rombolta.

Romokat hordtak a kórházban s az otthonban, de 8 testvér munkát kapott az Eötvös utcában, a spanyol követség épületében berendezett 60 ágyas kórházban.

A háború után megcsappant a létszámuk, ismét toborozni kezdtek. A Rókusban **Hollán Henrik** igazgatóhelyettes kérésére beindult újra az ápolónőképzés, kezdett újraindulni az élet. 1945. márciusában beléptek az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetébe, a Főnökasszony meghívást

kapott a Magyar Nők Demokratikus Szövetségébe. A székházat el akarták venni, de **Zamerce** városparancsnok kérésükre személyesen győződött meg munkájukról, s egy védelmi igazolványt állított ki számukra: székházukat sem hadi tulajdonba venni, sem hadi célokra igénybe venni nem lehet a Budapesti Katonai Városi Parancsnokság engedélye nélkül. A biztató jelek után a feloszlás hírei jöttek, s házuk megmentése érdekében, még a Magyar Nők Demokratikus Szövetségébe is beléptek. Hiába. 1948. június 29-én rendkívüli gyűlésre hívta a Mártákat a Főnökség, s bejelentette, hogy a belügyminiszter azonnali hatállyal feloszlatta egyesületüket. November 1-jéig mindenkinek el kellett hagyni az épületet, csak ruháikat, s ágyneműjüket vihették el, lakásról maguknak kellett gondoskodniuk. Két levél érkezett: (1–2. sz. melléklet).

Az emberfeletti munka, a vakmerőség, a hit, a nagy fegyelem, a közös akarat 22 éve alatt közel 350 jól képzett ápolónőt adtak a fővárosnak. Trugly Margit mögött végképp bezárult a Márta Otthon kapuja, 57 éves volt ekkor. Nyugdíjat, 600 Ft-ot csak 65 éves korától kapott. Tanítványai élete végéig rendszeresen fölkeresték, 89 évig élt szellemi frissességben.

Sokfelé vezetett útjuk, voltak akik a kórházukban tudtak maradni az orvosi kiállítás eredményeként, voltak akik külföldre távoztak. Ott is megállták helyüket mint ápolók is. Adrienne testvér, aki a nyáron Amerikából személyesen hozta el emlékeit, a dokumentumokat arról, hogy a belga vöröskereszt ajánlásával több évig élt Brazíliában, részt vett egy ápolóképző szervezésében, melynek jelvénye a Kékkereszt volt.

P. Heim Anna, Adalberta testvér, 40 évet dolgozott a Rókus Kórházban; 1991-ben, 77 éves korában megírta a Márta-nővérek személyes hangvételű történetét, „*abban a tántoríthatatlan reményben, hogy felnő még Magyarországon egy olyan szeretetben gazdag, önzetlenségében példamutató és tisztességben, erkölcsi értékekben kiváló fiatal nemzedék, aki újra megvalósítja Trugly Margit elgondolását, s visszaállítja a Mártát, vagy alapít egy azonos szellemű modern betegápoló egyesületet.*” A könyvről szerte a világban méltatások jelentek meg az emigrációs sajtóban.

1995-ben Zalaegerszegen **Nemes Jolán**, akinek a testvére is Márta-nővér volt, alapítványt tett a humánus, szeretetteljes ápolásért, így állítva emléket a Mártáknak.

A budapesti Szent Rókus Kórház 200 éves jubileumán **dr. Szabó János** főigazgató megemlékezett a Márták áldozatos tevékenységéről, „*lelkiismeretes szolgálatuk máig szóló erkölcsi és szakmai hagyaték, örökségük kötelez és erőt ad mai működésünkhöz*”. S a megszüntetés után 50 évvel **Törley Mária** képzőművész Trugly Margitot ábrázoló domborművét leplezte le a Márták emlékére. Az egészségügyi dolgozók Vármegyeházán tartott ünnepségén P. Heim Anna, egykori kékkeresztes nővér előadása után az ún. középkádereket ünnepelték.

Köszönetet mondok a Rókus Kórház volt főorvosasszonyának, **dr. Zalay Magdának**, aki kezdeményezőkézségével nemcsak a Szent Lukács Orvosegyesület újraindulását szervezte titkárként, hanem a Márta Betegápoló Egyesület emlékének megőrzése, visszaállítása érdekében is munkálkodik, s az alaputatásokat lehetővé tevő, még fellelhető Márta dokumentumokat összegyűjtötte s múzeumunknak adta.

Jelen konferenciánk megnyitásakor akadémikusaink két fontos dolgot emeltek ki, az egyik az, hogy szükség van iskolákra, iskolateremtő egyéniségekre. Úgy vélem, Trugly Margit a szeretet alapú hivatástudatra nevelésben volt, s „lehetne” iskolateremtő.

A másik pedig, hogy a múlt felelevenítése javasoljon a jövőnek. Lehetséges, hogy ismét lesznek Márta nővérek? Ez kórházügyünk, egészségügyünk, mindannyiunk hasznára válna!

IRODALOM

1. *P. Heim Anna*: A Kékkeresztes Márta Betegápolók. Bp. 1993. Jel K.
2. *Kapronczay Károly–Szemkeő Endre*: A magyar ápolónőképzés kezdetei. Orvostörténeti Közlemények, 1983. 102-104.l.
3. *Wenhardt János*: Ziemssen Vilmos Hugo (1829–1902) A Magyar Orvosok Lapja Közleményei, 1902.5.sz. 1-6.l. /KlNy./
4. *Seymer, Lucy Ridgely*: Geschichte der Krankenpflege. Stuttgart, 1936.
5. *Hollán Henrik*: Adatok és szemelvények a Szent Rókus Közkórház és fiókjai alapításának és fejlődésének történetéből. Bp., 1967.
6. *Mészáros Károly*: Katolikus betegápolás. Szociális és Karitatív Évkönyv, 1941. 83-85. l.
7. Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója. 1934–1944., 1998–2000.
8. *Scholtz Kornél*: A trianoni Magyarország egészségügye. Bp. Népegészségügy, 1941. 12-14.sz. /KlNy./

M á s c l a t .

Belügyminisztérium.
IV., Ferenc József rakpart 24.
Telfon: 185-642.

Tárgy: Márta Ápolónő Egyesület
/Budapest, Eszterházy-u.44./
működésének felülvizsgálata.

Szám: 502.173/1948.IV./3.B.M.

A 20165/1945.B.M.sz. rendelet szerint lefolytatott vizsgálat adatai alapján a Márta Ápolónő Egyesület egyesület a 3830/1946.M.E.sz. rendelet 1.par-ában illetve a 7330/1946.M.E.sz. rendeletben foglalt jogcímen alapján feloszlatom.
Felhívom Bolgarmester urat, az Államrendőrség Államvédelmi osztályvezetőjét, Államrendőrség budapesti főkapitányság vezetőjét, hogy fenti egyesületet nyilvántartásából törölje.
Felhívom Bolgarmester urat, hogy a feloszlátott egyesület vagyontárgyainak leltárba vételéről, pénzkészletének és iratainak megőrzéséről gondoskodjék. A leltározással kapcsolatos jelentését az esetlegestelekkönyvi kiadvatok egyidejű felterjesztésével 8 napon belül tegye meg.
Budapest, 1948. július 28.-án.

A miniszter rendeletéből

dr. Halász György s.k.
miniszteri tanácsos.

Márta Ápolónő Egyesület Vezetőségének,
Budapest
Eszterházy-utca 14.

132

MAGYAR NŐK DEMOKRATIKUS SZÖVETSÉGE

ORSZÁGOS KÖZPONT: BUDAPEST, ANDRÁSSY ÚT 110

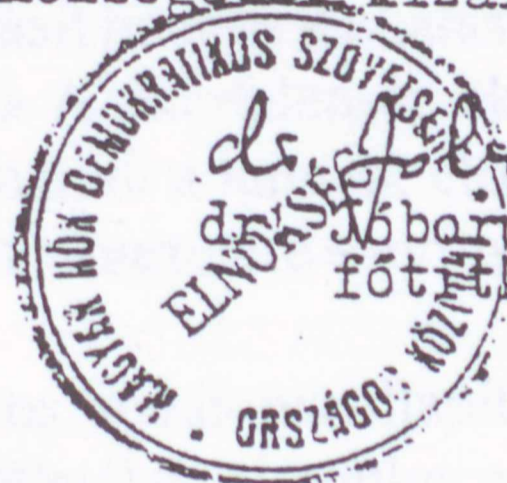
TELEFON: 124-370, 124-378, 124-379

T.

Trugly Margit asszonytárs
B u d a p e s t

BUDAPEST, 1948. augusztus 17.

Az MNDSz Titkársága f. hó 5.-i ülésén megbeszélésünk szerint foglalkozott személyekkel. Titkárságunk arra az álláspontra helyezkedett, hogy mivel bebizonyíthatóan elmulasztották a Rád bizott személyek demokratikus nevelését - amint ezt a "Márta" feloszlátása is bizonyítja - nem tudunk tovább együttműködni. Ezért Titkárságunk az MNDSz Elnökségéből kizárt.

6499/1948.sz.

Kedves Leányom !

Együttérzéssel vettem a hirt a Márta Ápolónő Egyesület feloszlatásáról.

"Akik Krisztusban jámborul akarnak élni, üldözést szenvednek" - mondja Szent Pál és mostani viszontagságaink között ez nekünk nagy vigasztalás és erő. Örülök, hogy ilyen lélekkel viselik el valamennyien a nehézségeket s valóban ezzel a "Mártának" sokkal dicsőségesebb korszakát készítik elő.

Aldásommal vagyok
Esztergom, 1948. október 3.

jóakarattal

+ *fizet*
biboros, hercegprimás,
esztergomi érsek.

Trugly Margit
főnöknő

M á r i a - B e s n y ő

Fenyvesi főút 8.
dr. Hódy címén.